

Гносеологія наукового пізнання

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Третій (доктор філософії)
Галузь знань	05 Соціально-поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)/дистанційна/змішана
Рік підготовки, семестр	2 курс, перший семестр
Обсяг дисципліни	4 кред. ЄКТС/120 годин
Семестровий контроль/ контрольні заходи	залік
Розклад занять	
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: канд. соц. наук, доцент Єнін Максим Наїмович
Розміщення курсу	Moodle КПІ імені Ігоря Сікорського

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування у аспірантів здатностей визначати проблеми природи пізнання, сутність, закономірності, принципи пізнавального процесу, можливості і межі пізнання, форми, рівні, методи пізнання, відношення суб'єкта і об'єкта пізнання, умови достовірності знань, проблему істини, критерії істинності.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни аспіранти мають продемонструвати такі результати навчання:

- виявлення загальних тенденцій розвитку гносеології класичного і посткласичного періодів.
- ознайомлення з уявленнями про роль науки в системі культури;
- формування уявлень про проблему істини, сутність та структуру науки, рівні та форми наукового пізнання.
- ознайомлення з сучасними методами науково-дослідної роботи, розкриття пізнавальних можливостей кожного з них в сучасному науковому дослідженні.
- формування уявлень про глобальні наукові революції, її механізми та етапи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- загальних тенденцій розвитку гносеології класичного та посткласичного періодів;
- сутності науки та наукового пізнання, ролі науки в культурі;

- специфіки сучасного розуміння істини;
- загальнонаукових методів пізнання, їх пізнавальних можливостей;
- теоретичних моделей наукових революцій.

уміння:

- використовувати загальнонаукові методи в науково-дослідній роботі, написанні тез, статей, дисертаційної роботи;
- порівнювати основні гносеологічні теорії, в яких аналізується природа і можливості знання, його кордони і умови достовірності.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Гносеологія наукового пізнання відноситься до філософської дисципліни методологічного спрямування і є тісно пов'язаною з онтологією, соціальною філософією, соціологією.

Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Лекції	Семинарські	Лабораторні (комп'ютерний практикум)	СРС
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Сутність та механізми пізнання в гносеологічних дискусіях					
Тема 1. Філософський аналіз проблеми пізнання	13	2	2		9
Тема 2. Проблема істини в гносеології	13	2	2		9
Тема 3. Наука в системі культури	13	2	2		9
Тема 4. Динаміка розвитку науки: загальний огляд теоретичних моделей. Глобальні наукові революції	13	2	2		9
Разом за розділом 1	52	8	8		36
Розділ 2. Наукове пізнання: структура, методи, методологія					
Тема 5. Структура наукового пізнання	13	2	2		9
Тема 6. Методи і методологія наукового пізнання	13	2	2		9
Тема 7. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі	14	2	2		10
Тема 8. Наукова картина світу	14	2	2		10
Тема 9. Загальна теорія інтерактивних ритуалів (по роботі соціологія філософій Р. Коллінза)	14	2	2		10
Разом за розділом 2	68	10	10		48
Всього годин	120	18	18		84

Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

Основна.

1. Казаков М.А. Епістемологія соціальних наук [Електронний ресурс] : Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальностями 033 Філософія, 231 Соціальна робота / КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 80 байт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 51 с.
2. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 368 с.
4. Філософія науки: навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чеш-ко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
5. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.

Додаткова.

1. Головаха Е. Соціологічне знання: специфіка, критерії науковості і критерії розвитку // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. №1. С. 5–14.
2. Єнін М. Ідеологія і наука: в пошуках можливостей діалогу // Грані. 2013. № 4. С. 84 – 89.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
4. Кутуєв П. В., Єнін М. Н., Зихович Дж., Куровська Г. В. Соціологічна наукова діяльність та стратегії вибору дослідницької теми у фокусі теоретичних рефлексій // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ; Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. №3 (47). С. 6 – 19.
5. Міненкова П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри»: наукове переосмислення традиційних підходів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2018. Випуск 1 (37). С. 17–22.
6. Райхерт К. В. Філософія науки. Змістовий модуль 3. Наука. Тема 1. Що таке наука: метод, вказівки з нормативного курсу для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія / К. В. Райхерт. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 26 с.
7. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання [Електронний ресурс] / О. М. Рубанець. Електронні текстові дані (1 файл: 1,05 Мбайт). - Суми: Університетська книга, 2013. 228 с.
8. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 255 с.
9. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник / В.І. Штанько. Харків: видавництво ХНУР, 2017. 177 с.

Навчальний контент

Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Денна форма

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	Тема 1. Філософський аналіз проблеми пізнання Основні питання: Гносеологія як розділ філософії. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм. СРС: Можливості людського пізнання в гносеологічних теоріях. Література: Добронравова, 2008; Штанько, 2017.
2.	Тема 2. Проблема істини в гносеології Основні питання: Види пізнання. Джерела знання та пізнавального процесу. Проблема істини. Види істини. Критерії істинного знання.

	<p>СРС: Робота «Пролегомени» Канта: аналіз основних ідей.</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018.</p>
3.	<p>Тема 3. Наука в системі культури</p> <p>Основні питання: Наукове пізнання та його специфіка. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Поняття науки та класифікація наукового знання.</p> <p>СРС: Загальні закономірності розвитку науки.</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Єнін, 2013.</p>
4.	<p>Тема 4. Динаміка розвитку науки. Глобальні наукові революції.</p> <p>Основні питання: Кумулятивна модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Проблема росту знань у К. Поппера. Концепція розвитку знань Т. Куна. Науково-дослідна програма І. Лакатоса. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.</p> <p>СРС: Критика «утопічної інженерії» в роботі «Відкрите суспільство та його вороги».</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.</p>
5.	<p>Тема 5. Структура наукового пізнання</p> <p>Основні питання: Визначення науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія.</p> <p>СРС: Принцип історизму в роботі «Ницета історизму».</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Рубанець, 2013.</p>
6.	<p>Тема 6. Методи і методологія наукового пізнання</p> <p>Основні питання: Поняття методу. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи.</p> <p>СРС: Системний підхід у науковому пізнанні. Методи соціально-гуманітарних наук та їхня специфіка.</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Семенюк, 2017; Данильян, 2019.</p>
7.	<p>Тема 7. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі</p> <p>Основні питання: Наука в культурі техногенної цивілізації. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу. Генезис наукового пізнання.</p> <p>СРС: Зародження досвідних наук.</p> <p>Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013; Кутуєв, Єнін, Зихович, Куровська, 2020.</p>
8.	<p>Тема 8. Наукова картина світу</p> <p>Основні питання: Світогляд, філософія, наукова картина світу. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження.</p> <p>СРС: Філософські основи науки. Історична еволюція поняття «наукова картина світу».</p> <p>Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013.</p>
9.	<p>Тема 9. Теорія інтерактивних ритуалів</p> <p>Основні питання. Загальна теорія інтерактивних ритуалів. Інтерактивні ритуали інтелектуалів. Життєві траєкторії як ланцюги інтерактивних ритуалів. Культурний капітал інтелектуалів. Емоційна енергія і творчість. Стратифікація в інтелектуальних спільнотах. Стратифікація культурного капіталу і емоційної енергії. Мережі крізь покоління.</p> <p>СРС: Структурна матриця інтелектуального життя: довготривалі ланцюги в Китаї і Греції. Важливість особистих зв'язків. Розподіл простору уваги: випадок Стародавньої Греції.</p> <p>Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.</p>

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1.	Тема 1. Філософський аналіз проблеми пізнання Основні питання: Гносеологія як розділ філософії. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм. СРС: Можливості людського пізнання в гносеологічних теоріях. Література: Добронравова, 2008; Штанько, 2017.
2.	Тема 2. Проблема істини в гносеології Основні питання: Види пізнання. Джерела знання та пізнавального процесу. Проблема істини. Види істини. Критерії істинного знання. СРС: Робота «Пролегомени» Канта: аналіз основних ідей. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018.
3.	Тема 3. Наука в системі культури Основні питання: Наукове пізнання та його специфіка. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Поняття науки та класифікація наукового знання. СРС: Загальні закономірності розвитку науки. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Єнін, 2013.
4.	Тема 4. Динаміка розвитку науки. Глобальні наукові революції. Основні питання: Кумулятивна модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Проблема росту знань у К. Поппера. Концепція розвитку знань Т. Куна. Науково-дослідна програма І. Лакатоса. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда. СРС: Критика «утопічної інженерії» в роботі «Відкрите суспільство та його вороги». Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.
5.	Тема 5. Структура наукового пізнання Основні питання: Визначення науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія. СРС: Принцип історизму в роботі «Нищета історизму». Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Рубанець, 2013.
6.	Тема 6. Методи і методологія наукового пізнання Основні питання: Поняття методу. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи. СРС: Системний підхід у науковому пізнанні. Методи соціально-гуманітарних наук та їхня специфіка. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Семенюк, 2017; Данильян, 2019.
7.	Тема 7. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі Основні питання: Наука в культурі техногенної цивілізації. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу. Генезис наукового пізнання. СРС: Зародження досвідних наук. Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013; Кутуєв, Єнін, Зихович, Куровська, 2020.
8.	Тема 8. Наукова картина світу Основні питання: Світогляд, філософія, наукова картина світу. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження. СРС: Філософські основи науки. Історична еволюція поняття «наукова картина світу». Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013.
9.	Тема 9. Теорія інтерактивних ритуалів Основні питання. Загальна теорія інтерактивних ритуалів. Інтерактивні ритуали інтелектуалів. Життєві траєкторії як ланцюги інтерактивних ритуалів. Культурний капітал інтелектуалів. Емоційна енергія і творчість. Стратифікація в інтелектуальних спільнотах. Стратифікація

	<p>культурного капіталу і емоційної енергії. Мережі кризь поколінь. СРС: Структурна матриця інтелектуального життя: довготривалі ланцюги в Китаї і Греції. Важливість особистих зв'язків. Розподіл простору уваги: випадок Стародавньої Греції. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.</p>
--	---

Заочна форма

Лекційні заняття

1.	<p>Тема 1. Філософський аналіз проблеми пізнання Основні питання: Гносеологія як розділ філософії. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм. СРС: Можливості людського пізнання в гносеологічних теоріях. Література: Добронравова, 2008; Штанько, 2017.</p>
2.	<p>Тема 2. Проблема істини в гносеології Основні питання: Види пізнання. Джерела знання та пізнавального процесу. Проблема істини. Види істини. Критерії істинного знання. СРС: Робота «Пролегомени» Канта: аналіз основних ідей. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018.</p>
3.	<p>Тема 3. Наука в системі культури Основні питання: Наукове пізнання та його специфіка. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Поняття науки та класифікація наукового знання. СРС: Загальні закономірності розвитку науки. Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Єнін, 2013.</p>

Семінарські заняття

1.	<p>Тема 1. Динаміка розвитку науки. Глобальні наукові революції. Основні питання: Кумулятивна модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Проблема росту знань у К. Поппера. Концепція розвитку знань Т. Куна. Науково-дослідна програма І. Лакатоса. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда. СРС: Критика «утопічної інженерії» в роботі «Відкрите суспільство та його вороги». Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.</p>
2.	<p>Тема 2. Структура наукового пізнання Основні питання: Визначення науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія. СРС: Принцип історизму в роботі «Ницета історизму». Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Рубанець, 2013.</p>

Самостійна робота аспіранта (денна та заочна форма навчання)

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1.	<p>Тема 1. Криза західної соціологічної теорії (по книзі А. У. Гоулднера). Основні питання. Базові та доменні передумови та їх значення в соціальних теоріях. Персональна реальність та соціальна теорія. Інфраструктура соціальної теорії. Методологія як ідеологія. Автономія соціальної структури як доменна передумова. Література: Гоулднер, першоджерела.</p>
2.	<p>Тема 2. Теорія пізнання в Німецькій класиці. Основні питання. Гносеологічні ідеї І. Канта (по роботі «Пролегомени» або «Критика чистого розуму») Література: Кант, першоджерела.</p>
3.	<p>Тема 3. Проблема наукової раціональності у постпозитивізмі. Принцип фальсифікації і критика історизму К. Поппера.</p>

	<p>Основні питання. Постпозитивізм та його методологічні ідеї. Сутність принципу фальсифікації. Основні риси соціальної теорії К. Поппера.</p> <p>Література: Поппер, першоджерела.</p>
4.	<p>Тема 4. Постмодернізм у науковому пізнанні. Археологія знання М. Фуко.</p> <p>Основні питання. Принципи археологічного методу пізнання. Дискурсивні закономірності. Археологічний опис.</p> <p>Література: Фуко, першоджерела.</p>

Політика та контроль

1. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни аспіранти виконують завдання до семінарських занять та здають усно екзамен (додатки до силабусу). Ці види робіт сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань з окремих тем модуля, розвивають навички самостійної роботи з першоджерелами, сприяють формуванню теоретичного, наукового мислення.

Відвідуваність і виконання завдань

Аспіранту складно буде належно підготуватись до практичного заняття та заліку, якщо він буде пропускати лекції. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на практичних заняттях є обов'язковою. Рейтинг значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання аспірантом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Аспірант, який пропустив практичні заняття, все одно буде допущений до екзамену. Але в такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути виконані в день екзамену для отримання задовільної оцінки. Контроль знань аспіранта з пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології або під час перерви у навчальному занятті. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або «Moodle».

Форми роботи

Викладачі кафедри з навчальної дисципліни «Гносеологія наукового пізнання» проводять лекційні і семінарські заняття відповідно до вимог нормативно-методичних документів та рейтингової системи оцінювання знань аспірантів. На лекціях викладачам рекомендується використовувати електронні презентації, конспекти статей та першоджерел. Пропонується знайомити аспірантів з текстами першоджерел та професійними коментарями щодо їх змісту.

Семінарське заняття дає аспірантам можливість демонструвати, з одного боку, рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки), з іншого – засвоювати завдання модульного контролю. Під час семінарських занять використовуються інтерактивні методи навчання. Передбачена робота аспірантів з першоджерелами відповідно до тематики своїх досліджень.

Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилення на джерела; обґрунтованість особистих висновків, в тому числі з акцентом на використанні проаналізованих теорій у власних наукових дослідженнях.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

2. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта складається з балів, які він отримує за:

- 1) Роботу на семінарських заняттях
- 2) МКР
- 3) Залік
- 4) Заохочувальні бали

Розрахунок вагових балів

PCO з навчальної дисципліни складається з суми балів аспіранта за усі виконані контрольні заходи протягом семестру.

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів при відповіді на більшість питань. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 5 \text{ балів} * 9 = 45 \text{ балів}$.

4-5 балів аспірант отримує при відповіді на більшість питань семінарського заняття. Відповідь вважається повною, якщо студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, переважно надає повні та аргументовані відповіді, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

3 бали – аспірант бере участь в обговоренні окремих питань плану семінарського заняття, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

1-2 бали – аспірант бере участь в обговоренні одного питання плану семінарського заняття або демонструє доволі поверхові знання, не демонструє власної позиції з проблем.

2. МКР оцінюються максимально в 7 балів.

МКР передбачає написання творчого есе. Перелік тем наведений у додатку 1.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 5 балів – аспірант формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо наукової проблеми, демонструє власну аргументовану позицію.

«добре» – 4 бали – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;

«задовільно» – 2-3 бали – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;

«незадовільно» – 0-1 бали – відсутня або некоректна відповідь.

3. Залік

Максимальна оцінка за залік – 50 балів.

Залік передбачає усні або письмові відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку

2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь-які питання зі списку.

Підготовка до заліку після отримання питань – не менше 30 годин.

40-50 балів – аспірант відповідає на майже всі питання заліку, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

30-39 балів – аспірант відповідає на більшість питань заліку, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

20-29 балів – аспірант відповідає на приблизно половину питань заліку, демонструє доволі поверхові знання.

0-19 балів – аспірант відповідає лише на окремі питання заліку, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

4.Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів.

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналі не нижче категорії Б – 10 балів.

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1-2 бали.

Аспірант отримує найвищий рейтинг за умови активної участі на семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє знання прочитаних першоджерел та ознаки теоретичного мислення.

Належна підготовка аспіранта до практичного заняття займатиме в середньому 4-5 годин.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студента визначені у положенні про РСО з дисципліни, що є додатком до РП.

Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Рейтинг студента заочної форми навчання складається з балів, які він отримує за:

1. Роботу на семінарських заняттях
2. МКР
3. Залік
4. Заохочувальні бали

Розрахунок вагових балів

РСО з навчальної дисципліни складається з суми балів аспіранта за усі виконані контрольні заходи протягом семестру.

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 15 балів при відповіді на більшість питань. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 15 \text{ балів} * 2 = 30 \text{ балів}$.

2. МКР оцінюються максимально в 20 балів. МКР передбачає написання творчого есе. Усна співбесіда за темами МКР або написання творчого есе (теми есе в розділі МКР) – 20 балів. Перелік тем наведений у додатку 1.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 18-20 балів – аспірант формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо наукової проблеми, демонструє власну аргументовану позицію.

«добре» – 14-17 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;
«задовільно» – 9-13 бали – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;
«незадовільно» – 0-8 бали – відсутня або некоректна відповідь, значна кількість допущених помилок.

3. Залік

Максимальна оцінка за залік – 50 балів.

Залік передбачає усні або письмові відповіді на питання, перелік яких наведений у додатку 2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь-які питання зі списку. Підготовка до заліку після отримання питань – не менше 30 годин.

40-50 балів – аспірант відповідає на майже всі питання заліку, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

30-39 балів – аспірант відповідає на більшість питань заліку, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

20-29 балів – аспірант відповідає на приблизно половину питань заліку, демонструє доволі поверхові знання.

0-19 балів – аспірант відповідає лише на окремі питання заліку, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

4. Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів.

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналі не нижче категорії Б – 10 балів.

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1-2 бали.

Аспірант отримує найвищий рейтинг за умови активної участі на семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє знання прочитаних першоджерел та ознаки теоретичного мислення.

Належна підготовка аспіранта до практичного заняття займатиме в середньому 4-5 годин.

Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

3. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Неформальні дистанційні та онлайн курси

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти

відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського:
<https://osvita.kpi.ua/node/179>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри соціології, канд. соц. наук, доцентом, Єніним М.Н.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 9 від 26.06.2024)

Додаток 1.

Написання творчого есе (до 5 сторінок, до 12 тис. знаків).

1. Формування наукових теорій: індукція або дедукція?
2. Об'єктивність та суб'єктивність в науковому дослідженні.
3. Роль інтуїції та креативності в науковому пізнанні.
4. Роль метафори та аналогії в науковому мисленні.
5. Фальсифікація та перевірка наукових теорій: попперіанський підхід.
6. Вплив культурних, соціальних та історичних умов на наукове пізнання: які чинники формують наші наукові уявлення та підходи?
7. Вплив культурних, соціальних та історичних умов на наукове пізнання: які чинники формують наші наукові уявлення та підходи?
8. Роль інформаційних технологій у науковому дослідженні.

При написанні есе слід дотримуватись наступної структури:

Вступ. Перші кілька речень повинні визначити тему есе, мету та наміри автора публікації в дослідженні певної проблеми.

Основна частина. У цій частині слід детально розглянути основні ідеї, аргументи та приклади автора публікації.

Висновки. У цій частині слід навести свої узагальнюючі висновки. Чи вдалось автору на задовільному рівні дослідити певну проблему? Якими є пропозиції або рекомендації щодо подальшого дослідження даної теми?

Список літератури. Якщо ви використовували будь-які джерела для свого есе, то необхідно їх вказати у списку літератури.

Додаток 2.

Питання до заліку.

1. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм.
2. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм.
3. Види пізнання.
4. Джерела знання та пізнавального процесу.
5. Проблема істини. Види істини.
6. Критерії істинного знання.
7. Наукове пізнання та його специфіка.
8. Поняття науки та класифікація наукового знання.
9. Кумулятивна модель розвитку науки.
10. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки.
11. Проблема росту знань у К. Поппера.
12. Концепція розвитку знань Т. Куну.

13. Науково-дослідна програма І. Лакатоса.
14. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.
15. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні наукового пізнання.
16. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія.
17. Класифікація методів наукового дослідження.
18. Наука в культурі техногенної цивілізації.
19. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу.
20. Генезис наукового пізнання.
21. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження.
22. Базові та доменні передумови та їх значення в соціальних теоріях (по Гоулднеру).
23. Загальна теорія інтерактивних ритуалів Коллінза.